

สร้างสรรค์บทเพลงอนาซีด เล่าคุณค่าเมืองเก่าयाลอ

โครงการयाลอ : เรียนรู้และฟื้นฟูห้วงเมืองเก่าทางประวัติศาสตร์
โรงเรียนสูงสวัสดิ์วิทยา ต.บาโงยซีแวน อ.ยะหา จ.ยะลา

พื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์ชุมชน ทรัพยากรชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น มีเมืองเก่าयाลอ ชุมชนเก่าแก่ที่นำอนุรักษ นำท่องเที่ยว และนำเรียนรู้เป็นต้นกุนทรงคุณค่าที่หากคนในพื้นที่สามารถนำออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ก็จะช่วยให้เมืองเก่าแก่แห่งนี้ยืนหยัดรับมือกระแสการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของชุมชนได้อย่างมั่นคงยั่งยืน เมื่อประกอบกับการมีเครือข่ายทางสังคมที่เข้มแข็ง มีผู้นำศาสนา ผู้นำทางความคิด ประชาญ ชาวบ้านที่พร้อมร่วมกันสนับสนุนกิจกรรมของเยาวชน และถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ทรงคุณค่า และหาได้ยากให้แก่เยาวชนได้นำไปต่อยอดสื่อสารในทางสร้างสรรค์ก็ยิ่งทำให้พื้นที่นี้มีศักยภาพ เป็นเมืองที่นับรวมทุกคนได้

เมืองเก่ายาลอในกระแสการเปลี่ยนแปลง

พื้นที่เมืองยาลอเป็นหัวเมืองโบราณในอดีตที่มีการแยกตัวออกเป็น 7 หัวเมืองปัตตานี ประกอบด้วยเมืองปัตตานี เมืองหนองจิก เมืองยะหริ่ง เมืองรามัน เมืองสายบุรี เมืองระแงะ และเมืองยาลอ หรือที่รู้จักปัจจุบันในชื่อเมืองยะลา เมืองยาลอตั้งขึ้นราว พ.ศ. 2355-2360 เจ้าเมืองยาลอได้สร้างวังและชุมชนอยู่ใกล้กับภูเขาที่ชื่อว่า “ยาลอ” ซึ่งห่างจากตัวเมืองยะลาปัจจุบันไปทางทิศตะวันตกราว 12 กิโลเมตร และบริเวณเทือกเขายาลอยังมีการพบแหล่งโบราณสถาน “ภาพเขียนสีโบราณ” ที่มีอายุถึงกว่า 1,300 ปี

ปัจจุบันเขายาลอถือเป็นแหล่งทรัพยากรที่สมบูรณ์ มีการใช้ประโยชน์ประกอบอาชีพทำนา และเป็นที่อยู่อาศัย ในขณะที่อีกด้านหนึ่งทรัพยากรที่สมบูรณ์ก็กำลังถูกทำลายจากการระเบิดหินของโรงโม่หิน ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องดำเนินโครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบให้เป็นแหล่งเรียนรู้ และขยายแนวคิดเรื่องเมืองสำหรับทุกคน ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์สื่อของเด็กและเยาวชนเพื่อออกแบบพื้นที่เมืองยาลอที่มีมิติทางสิ่งแวดล้อม ประวัติศาสตร์ และมิติอื่น ๆ เพื่อเป็นต้นแบบในการเปลี่ยนแปลงภาพจำของเมืองให้เป็นเมืองที่มีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์และหวงแหนไว้เป็นมรดกต้นทุนชีวิตสำหรับคนรุ่นต่อไป

กิจกรรมทำความรู้จักเมืองเก่ายาลอ

เปิดโอกาสให้ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คณะกรรมการบริหารป่าชุมชน ประชาชนชาวบ้านมีส่วนร่วมเป็นผู้ถ่ายทอดข้อมูลความรู้แก่แกนนำเยาวชนจากโรงเรียนสุขสวัสดิ์วิทยา เพื่อสร้างเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนผลักดันการพัฒนาเยาวชนในเมืองตนเอง

- **กิจกรรมปั่น-เดินเมืองยาลอ** ผู้นำชุมชนประสานความร่วมมือพาแกนนำเยาวชนออกสำรวจพื้นที่ครอบคลุมสถานที่สำคัญ 5 แห่งประกอบด้วย 1) เขายาลอ 2) พิพิธภัณฑ 3) กำแพงโบราณ 4) วังเจ้าเมืองเก่า 5) สุสาน เพื่อเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของเมืองผ่านร่องรอยในสถานที่เก่าแก่ และรู้จักสภาพกายภาพของเมือง

- **การสัมภาษณ์พูดคุยเก็บข้อมูล** บันทึกภาพถ่าย เยาวชนออกสืบค้นเรื่องราวหรือประเด็นของชุมชนด้วยการพูดคุยกับผู้สูงอายุ ผู้ประกอบการ พ่อค้า แม่ค้า โต๊ะอิหม่าม ผู้นำท้องถิ่น และชาวบ้านในพื้นที่ถึงเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับเมืองยาลอ โดยมีการออกแบบกระบวนการเปิดพื้นที่ให้บุคคลที่สามารถเล่าเรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชุมชน ทรัพยากรชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่นเมืองเก่ายาลอได้มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลความรู้แก่เยาวชน

สื่อสารคุณค่าเมืองด้วยบทเพลงอนาซิด

หลังจากที่จัดกิจกรรมทุกครั้งมีการถอดบทเรียนตามแนวคิดการเดินทางเมือง เช่น ความหลากหลายที่พบเจอ ปัญหาที่สังเกต ได้เรียนรู้อย่างไร รู้สึกหรือประทับใจอะไร มีการวิเคราะห์ต้นทุนพื้นที่เพื่อนำมาผลิตสร้างสรรค์เป็นชิ้นข้อมูล สื่อ หรือกิจกรรมเพื่อใช้สื่อสารต่อไป โดยเยาวชนได้เรียนรู้คุณค่าของเมือง และนำไปสู่การมีส่วนร่วมของในชุมชนหรือเมืองที่ตนเองอาศัยอยู่ ผ่าน 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ ประวัติศาสตร์ชุมชน ทรัพยากรชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่นเมืองเก่าयाลอ ซึ่งเยาวชนได้สกัดความรู้เหล่านั้นมาผลิตสื่อในรูปแบบบทเพลงอนาซิด และรูปแบบอื่น ๆ เพื่อต่อยอดให้เกิดการรับรู้คุณค่าของเมืองเก่าयाลอในหลายช่องทาง

• บทเพลงอนาซิด ผลิตบทเพลงอนาซิดที่นำเสนอคุณค่าและอัตลักษณ์ของเมืองयाลอ และให้เด็กและเยาวชนในพื้นที่เป็นผู้ขับร้องบทเพลงอนาซิดในโอกาสต่าง ๆ โดยเยาวชนเลือกเล่าเรื่องผ่านบทเพลงอนาซิด เนื่องจากเป็นสื่อวัฒนธรรมชุมชนที่สามารถเข้าถึงใจผู้คน เป็นรสชาติของการสื่อสารที่มีสัมผัสเสียงสำเนียงของอัตลักษณ์ตัวตนคนท้องถิ่น ซึ่งต่างไปจากสื่อสมัยใหม่รูปแบบที่ไม่ได้เน้นการเชื่อมโยงความรู้สึกทางใจของผู้ชม มีการเผยแพร่บทเพลงอนาซิดแก่เด็กเยาวชนในโรงเรียน และเผยแพร่อย่างกว้างขวางในโลกออนไลน์เพื่อให้ผู้คนวงกว้างเข้าถึงคุณค่าของพื้นที่ผ่านสื่อบทเพลงอนาซิด

เกิดพื้นที่และเครือข่ายขับเคลื่อนเมือง

กระบวนการเรียนรู้ที่สร้างประสบการณ์ตรงให้เกิดขึ้นกับเด็ก เยาวชนด้วยการไปสัมผัสพื้นที่และพบเจอผู้คนที่หลากหลาย เปิดประสบการณ์และมุมมองที่กว้างขึ้น สามารถเชื่อมโยงประสบการณ์การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเพื่อใหู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ส่วนคนในชุมชนที่กลายเป็นผู้ถ่ายทอดคุณค่าและอัตลักษณ์ของชุมชนก็ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเยาวชน ได้รับความสำคัญและเห็นความหมายในฐานะผู้รู้หรือปราชญ์ที่มีส่วนในการพัฒนาความคิดความเข้าใจของเยาวชนต่อเมืองที่อาศัยอยู่ ทำให้เกิดเครือข่ายและพื้นที่การขับเคลื่อนเมืองที่ดำเนินต่อไปได้

- เกิดเครือข่ายความร่วมมือในพื้นที่สร้างกระบวนการทางสังคมเรียนรู้เมือง ด้วยกระบวนการดำเนินงานที่มีคุณค่าของเมืองเป็นโจทย์หลัก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสานความร่วมมือกับผู้นำศาสนา ปราชญ์ชาวบ้าน ร่วมกันสนับสนุนและถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ทรงคุณค่าและหาได้ยากให้แก่เยาวชน

- เกิดพื้นที่ในการขับเคลื่อนด้วยกระบวนการเรียนรู้ชุมชน โดยมีเครือข่ายความร่วมมือในระดับพื้นที่ที่ร่วมกันสร้างการเรียนรู้ให้กับเยาวชน ถือเป็นกระบวนการทางสังคมที่เสริมพลังกันและกันจากภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่

เยาวชนต้นตัวสืบสานถ่ายทอดคุณค่าเมือง

การตระหนักในศักยภาพของตัวเองทำให้แกนนำเยาวชนที่เข้าร่วมเริ่มมีภาวะความเป็นผู้นำ กล้าคิด กล้าแสดงออก กระบวนการเรียนรู้ชุมชนทำให้เห็นคุณค่าของชุมชน เข้าใจถึงความสำคัญของทรัพยากรต่าง ๆ ในชุมชน มีความภาคภูมิใจและตื่นตัวที่จะสืบสานถ่ายทอดคุณค่าของเมือง ซึ่งเยาวชนที่มีคุณลักษณะเช่นนี้จะเป็นกำลังสำคัญในการยกระดับการสื่อสารขับเคลื่อนเมืองที่จะนำไปสู่เป้าหมายเมืองของทุกคนได้ต่อไป ผ่านฐานการสร้างความเป็นพลเมือง เยาวชนที่ตื่นตัว รัก และภูมิใจในเมืองตนเอง

สร้างสรรค์บทเพลงอนาซีด เล่าคุณค่าเมืองเก่า্যালอ

โครงการyalo : เรียนรู้และฟื้นฟูห้วงเมืองเก่าทางประวัติศาสตร์
โรงเรียนสุวสวัสดิ์วิทยา ต.บาไองยซิแณ อ.ยะหา จ.ยะลา

เขายาลอ ถือเป็นทรัพยากรในการประกอบอาชีพทำนา และเป็นที่อยู่อาศัย กำลังจะถูกทำลายด้วยระเบิดโรงโม่หิน

1. Access : การเข้าถึงข้อมูล

จากการเปลี่ยนแปลงของสังคมเมือง ทำให้ทรัพยากรถูกทำลายลง หากไม่มีการสานต่อ อาจทำให้เมืองเก่าyalo อยู่แต่ในความทรงจำ

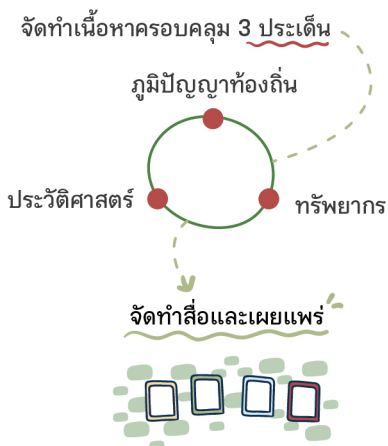
ดังนั้น ผู้นำชุมชนจึงชักชวนแกนนำเยาวชน ออกเดินทางสำรวจสถานที่สำคัญ 5 แห่ง เพื่อเรียนรู้ประวัติศาสตร์

2. Analyze: การวิเคราะห์รากเหง้าของปัญหา

- เยาวชนถ่ายรูปเรื่องราวของเมืองเก่าyalo และมาร่วมพูดคุยเรื่องราวต่างๆ กับผู้ใหญ่ในพื้นที่
- ชักชวนกันถอดบทเรียนทุกครั้ง หลังทำกิจกรรม โดยตั้งคำถาม เช่น ความหลากหลายที่พบเจอ ปัญหาที่สังเกต เรียนรู้ได้อย่างไร? ประทับใจอะไร?

3. Create : การสื่อสารข้อมูล

4. Reflect & Act : สะท้อนกลับการสื่อสาร

สร้างพื้นที่ไว้สำหรับการพูดคุยร่วมกันกับทุกคนในชุมชน เป็นพื้นที่สร้างพลังขับเคลื่อนของเยาวชน

- ผลลัพธ์**
- เด็กและเยาวชนมีความกล้าแสดงออก กล้าคิด เข้าใจในคุณค่าของชุมชน
  - คนในชุมชนกลายเป็นผู้ถ่ายทอดคุณค่าและอัตลักษณ์ เพื่อการสืบสานคุณค่าเมือง
  - เกิดพื้นที่ร่วมกันสร้างกระบวนการออกแบบชุมชนร่วมกัน